

Maastricht University

Maastricht Graduate School of Governance

EVALUACIJA NOVIH METODA CILJANJA ZASNOVANA NA PODACIMA PILOT ANKETE ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Federacija Bosne i Hercegovine

Mart 2014.

Sadržaj

1	Uvod	4
2	Metodologija	5
2.1	<i>Podaci pilot ankete</i>	5
2.2	<i>Upoređivanje podataka pilot ankete sa administrativnim podacima.....</i>	6
2.3	<i>Odabrani scenariji za simulacije.....</i>	7
2.4	<i>Odabrani metod ciljanja</i>	8
2.5	<i>Odabrani obuhvat programa</i>	8
3	Prezentacija i tumačenje rezultata.....	10
3.1	<i>Dobitnici i gubitnici zbog reforme</i>	10
3.2	<i>Profil sadašnjih i novih korisnika</i>	13
3.3	<i>Obuhvat i distribucija</i>	18
4	Zaključak, preporuke za politike.....	20
	Dodatak.....	22

Spisak tabela

Tabela 1. Sastav uzorka za FBiH po opštinama i po poduzorcima, za domaćinstva (dom.) i lica (lica)	5
Tabela 2. Naknade koje se zamjenjuju po scenariju II	7
Tabela 3. Naknade koje se zamjenjuju po scenariju III	7
Tabela 4. Kriteriji imovinskog cenzusa za obuhvat programa od 10, 15 i 20% i odgovarajući broj korisničkih domaćinstava i korisnika	9
Tabela 5. Pojedinci u domaćinstvima koji su dobitnici, gubitnici ili ostaju korisnici nakon reforme, po scenariju II	12
Tabela 6. Pojedinci u domaćinstvima koji su dobitnici, gubitnici ili ostaju korisnici nakon reforme, po scenariju III	12
Tabela 7. Karakteristike sadašnjih korisničkih domaćinstava koja primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III kao i novih korisničkih domaćinstava u programu ublažavanja siromaštva – 1. dio.....	13
Tabela 8. Karakteristike sadašnjih korisničkih domaćinstava koja primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III kao i novih korisničkih domaćinstava u programu ublažavanja siromaštva – 2. dio.....	14
Tabela A 1. Modeli potrošnje zasnovani na čitavoj populaciji, ruralnim i urbanim područjima, FBiH	22

Spisak grafikona

Grafikon 1. Distribucija korisničkih domaćinstava po broju članova (od 1 do 5+), opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi.....	15
Grafikon 2. Distribucija korisničkih domaćinstava po broju djece mlađe od 18 godina (0 do 3+), opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi..	16
Grafikon 3. Distribucija korisničkih domaćinstava po statusu zaposlenja nosioca domaćinstva, opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi	17
Grafikon 4. Obuhvat korisnika postojećih naknada po scenarijima II i III i nakon primjene programa za ublažavanje siromaštva ciljanog primjenom imovinskog cenzusa, uzorak APD, po kvantilama	18
Grafikon 5. Distribucija korisnika postojećih naknada po scenarijima II i III i nakon primjene programa za ublažavanje siromaštva ciljanog primjenom imovinskog cenzusa, uzorak APD, po kvantilama	19

1 Uvod

Nakon izvještaja “*Novi mehanizmi ciljanja za Bosnu i Hercegovinu*”, prvi i drugi dio, u ovom izvještaju želimo prikazati evaluaciju potencijalnih rezultata i izvodljivost primjene odabranih alternativnih metoda ciljanja na osnovu podataka pilot ankete prikupljenih 2013. godine.

II dio – «Adekvatnost naknada pri upotrebi alternativnih metoda ciljanja u Federaciji Bosne i Hercegovine» opsežno analizira različite metode ciljanja i različito koncipirane naknade kroz tri različita budžetska scenarija. Na osnovu ove analize identifikovani su najbolji mehanizam ciljanja i koncept naknade: jedinstvene naknade ciljane na osnovu imovinskog cenzusa ka najsiromašnijih 10% dosljedno su davale najpoželjnije rezultate po testiranim pokazateljima uspješnosti.

U izvještaju koji je pred vama razmatra se ko dobija a ko gubi, kao i obuhvat i distribucija provedbe imovinskog cenzusa s jedinstvenim naknadama koje ciljaju ka najsiromašnijih 10%. Rezultati za FBiH i RS prezentirani su u dva odvojena izvještaja. Za svaki entitet korištena su kao osnova po dva budžetska scenarija, takođe preuzeta iz ranijeg izvještaja. U slučaju FBiH; to su II. i III. scenario, u kojima je više budžetskih novčanih naknada zamijenjeno jednim programom za ublažavanje siromaštva. Kao osnova za ovu analizu koristio se novi skup podataka, prikupljen na osnovu pilot ankete u 2013.

Ovaj izvještaj je dio projekta «Razvoj, testiranje i implementacija nove/ih metodologije/a za ciljanje budžetskih naknada u Bosni i Hercegovini». On je povezan s više izvještaja koji su urađeni ranije u okviru ovog projekta.

Izvještaj je pripremio tim iz Postdiplomske škole uprave iz Maastrichtra: Franziska Gassman (vođa tima), Eli Stoykova i Daphne François.

2 Metodologija

U odjeljku o metodologiji prvo se kratko opisuje skup podataka korišten za naše analize, nakon čeka slijedi detaljan opis procesa povezivanja tih podataka sa administrativnim zapisima. Povrh toga, u njemu je opisan model ciljanja i koncept naknade koji su odabrani na osnovu prethodnog izvještaja, te argumentacija za njihov odabir.

2.1 Podaci pilot ankete

U ovom izvještaju koriste se podaci iz pilot ankete koja je razvijena namjenski za potrebe ove analize. Pitanja u anketi se uveliko zasnivaju na Anketi o potrošnji domaćinstava iz 2011. Povrh toga, dodata su i nova pitanja da bi se olakšala preciznija analiza uslova života učesnika ankete i njihovog odnosa prema socijalnoj zaštiti. Tematski dijelovi upitnika daju informacije o društveno-ekonomskim karakteristikama članova domaćinstva, stambenim uslovima, posjedovanju trajnih proizvoda, prihodima, penzijama i socijalnoj pomoći, što odgovara dijelovima APD 2011, kao i informacije o vlasništvu nad zemljom i odnosu prema socijalnoj zaštiti u dva novorazrađena dijela.

Podaci pilot ankete prikupljeni su iz četiri opštine u tri kantona FBiH i četiri opštine u RS, i sadrže podatke i iz ruralnih i iz urbanih područja. Podaci su sakupljeni u novembru i decembru 2013. godine u neposrednim intervjuima.

Ispitanici u uzorku su ili domaćinstva sa kojima su vođeni intervjui za APD 2011 ili domaćinstva registrovana u centrima za socijalni rad (CSR). Prema tome, u pilot anketi je prisutno namjerno preuzorkovanje siromašnih domaćinstava – oko polovina svih domaćinstava u našem uzorku prima neku naknadu iz CSR. Evidentno, uzorak nije reprezentativan.

Ukupan broj intervjuisanih domaćinstava u oba entiteta bio je 601: 302 domaćinstva u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) i 299 domaćinstava u Republici Srpskoj (RS), i obuhvaćeno je ukupno 1880 lica. U tabeli 1 prikazan je tačan sastav uzorka za FBiH po opštini i po poduzorku. Ona prikazuje i broj domaćinstava (dom.) i broj lica (lica).

Tabela 1. Sastav uzorka za FBiH po opštinama i po poduzorcima, za domaćinstva (dom.) i lica (lica)

Opština	UKUPNI uzorak		Poduzorak iz APD		Poduzorak iz CSR	
	Dom.	Lica	Dom.	Lica	Dom.	Lica
BUSOVAČA	56	179	36	119	20	60
ČITLUK	44	145	27	125	17	20
DONJI VAKUF	51	181	31	111	20	70
NOVI GRAD SARAJEVO	151	179	81	260	70	142
UKUPNO	302	684	175	615	127	292

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

2.2 *Upoređivanje podataka pilot ankete sa administrativnim podacima*

Povrh analize rađene na pilot anketi, planirano je da se za ovaj izvještaj iskoristi i evaluiira upoređivanje podataka iz pilota sa informacijama administrativnih zapisa o korisnicima naknada iz CSR. Obišli smo dva centra za socijalni rad – CSR za Sarajevo i CSR za Banju Luku – radi inicijalne evaluacije raspoloživosti i pristupačnosti podataka. Nalazi ukazuju da postoji prostor za poboljšanje metoda čuvanja podataka u oba CSR-a.

I u Sarajevu i u Banjoj Luci, podaci se čuvaju kako u papirnoj formi tako i u digitalnom formatu. Dosjei u papirnoj formi sadrže opsežnije informacije o korisnicima nego podaci u digitalnom formatu. U Sarajevu, dosjei u papirnoj formi se čuvaju odvojeno za svakog korisnika i za svaku naknadu. Ovo znači da se, za datog korisnika, informacije o različitim naknadama nalaze u različitim odjeljenjima. Baza podataka u koju se podaci unose u digitalnom obliku zove se SOTAC. SOTAC je prvi put proveden 2006. godine s ciljem prikupljanja informacija o naknadama i pravima entiteta na državnom nivou. Ovo je, prema tome, baza koja sadrži podatke na nivou cijele zemlje, iako postoje neznatne razlike po entitetima, s obzirom da je u RS, odnosno u FBiH održavaju različite IT firme. Iako se podaci u papirnoj formi stalno ažuriraju, unos podataka u bazu SOTAC može zaostajati.

Pored činjenice da digitalni podaci često nisu ažurirani, čini se da dizajn baze SOTAC nije praktičan za službenike CSR. U Banjoj Luci ovo je bio razlog što podaci u SOTAC-u nisu ažurirani za sve korisnike. Pored SOTAC-a, službenici su razvili vlastitu “sivu” bazu podataka, koja je bolje odgovarala njihovim potrebama. Ovo ukazuje da bi bazu podataka SOTAC trebalo revidirati da bi bolje zadovoljavala praktične potrebe zaposlenih u CSR.

Povrh toga, u Sarajevu se podaci za jedan broj korisnika čuvaju u bazi podataka koja postoji odvojeno od SOTAC-a, a naziva se MAGIC. Ovo znači da ni SOTAC, ni MAGIC ne pokazuju sve naknade koje dati korisnik dobija od CSR. Nepostojanje jedinstvenog individualnog koda kojim bi se isti pojedinac identifikovao u SOTAC-u i MAGIC-u ometa lako prikupljanje informacija o cijelom spisku naknada iz CSR koje svaki korisnik prima.

Štaviše, praćenje korisnika koji pripadaju datom domaćinstvu je komplikovano. Ni u jednom od dva CSR domaćinstva se ne prate dodjelom jedinstveni identifikator domaćinstva – npr. ID broja za domaćinstvo – koji bi omogućio laku identifikaciju svih članova tog domaćinstva. U Sarajevu je jedini način za praćenje članova istog domaćinstva na osnovi njihovih imena, koja se mogu naći na spisku u dosjeima u papirnoj formi za svakog korisnika. U Banjoj Luci je situacija slična: podaci za cijelo domaćinstvo mogu se sakupljati jedino po prezimenu. Radi efikasnosti, ograničavanja mogućnosti za prevare i poboljšanja pravične raspodjele naknada, bitno je uzeti u obzir kontekst domaćinstava kad se tretira pojedinačni korisnik. Informacije o domaćinstvu korisnika stoga treba učiniti lakšim za praćenje.

I naposljetku, situacija s podacima u Banjoj Luci i Sarajevu nije reprezentativna za druge CSR u Bosni i Hercegovini. Svaki CSR ima vlastitu politiku čuvanja svojih podataka. Da bi se unaprijedila buduća efikasnost i spriječile prevare, ključno je da se unificiraju metodi čuvanja podataka i da svi CSR imaju pristup podacima za sve korisnike koji žive u BiH.

Na osnovu ovih nalaza, zaključeno je da upoređivanje administrativnih sa pilot podacima za ovaj izvještaj nije izvedivo, s obzirom na vremenska ograničenja zacrtana u projektnom zadatku. Upoređivanje administrativnih sa pilot podacima zahtijeva veoma mnogo vremena i stoga bi se moglo vršiti samo u periodu produženja projekta. Usto, nije izvodivo prikupljati administrativne podatke za sva četiri područja i osam opština u FBiH i RS. Ova aktivnost će se ograničiti na ukupno četiri opštine/područja.

2.3 Odabrani scenariji za simulacije

Iz analize u prethodnom izvještaju odabrana su dva različita scenarija za dalje simulacije u ovom izvještaju: scenario II i scenario III. Ovi scenariji najjasnije pokazuju efekte preusmjeravanja sredstava ka siromašnima kao rezultat zamjene pojedinih naknada jednim programom ublažavanja siromaštva. Tabela 2 i tabela 3 pokazuju naknade koje će se zamijeniti po svakom od ovih scenarija. Obratite pažnju da se u scenariju II naknade namijenjene izjednačavanju mogućnosti ne diraju, dok se po scenariju III te naknade zamjenjuju (vidi Tabelu 3; B12, B13, B19, B20).

Tabela 2. Naknade koje se zamjenjuju po scenariju II

Kategorija naknade

Ukupno novčane naknade i nenovčana davanja
B26 – Trajna novčana pomoć

Civilna (ne-ratna) invalidnost
B18 - Lične invalidnine

Civilne žrtve rata (CŽR)
B11 – Lična invalidnina
B15 – Mjesečno lično novčano primanje
B14 – Porodična invalidnina

Napomena: B11 – B26 se odnose na naknade kako su navedene u APD 2011.

Tabela 3. Naknade koje se zamjenjuju po scenariju III

Kategorija naknada

Ukupno novčane naknade i nenovčana davanja
B26 – Trajna novčana pomoć

Zaštita djece i porodica s djecom
B21 – Dječiji dodatak
B22 – Porodijska naknada

Civilna (ne-ratna) invalidnost
B18 – Lične invalidnine
B19 - Dodatak za tuđu njegu i pomoć (dodatno uz ličnu invalidninu)
B20 - Ortopedski dodatak

Civilne žrtve rata (CŽR)
B11 – Lična invalidnina
B12 - Dodatak za tuđu njegu i pomoć (dodatno uz ličnu invalidninu)
B13 - Ortopedski dodatak
B14 – Porodična invalidnina
B15 - Mjesečno lično novčano primanje/dodatna finansijska pomoć

Napomena: B11 – B26 se odnose na naknade kako su navedene u APD 2011.

2.4 Odabrani metod ciljanja

Među metodima ciljanja testiranim u simulacijama u prethodnom izvještaju bili su:

- indirektni imovinski cenzus (PMT)
- model potrošnje za električnu energiju
- hibridni metod (filter povrh PMT)
- kategorijsko ciljanje.

Od gore navedenih metoda ciljanja, konačno je za dalje simulacije u ovom izvještaju odabran indirektni imovinski cenzus. Za to su postojala dva različita razloga. Na prvom mjestu, simulacije iz prethodnog izvještaja su pokazale da je model sa imovinskim cenzusom precizniji nego model sa potrošnjom za električnu energiju: distribucija naknada bila je koncentrisanija u prvoj kvantili, a greške isključenja i uključenja bile su manje, bez obzira koji scenario ili koncept naknade je bio analiziran. Drugo, kao posljedice preciznosti ovog modela, efekti na siromaštvo su značajno veći kad se primjenjuje indirektni imovinski cenzus. Iako se pokazalo da dodavanje filtera na indirektni imovinski cenzus neznatno unapređuje djelotvornost modela, broj korisnika bi se smanjio na manje od 10% ukupne populacije. Uzimajući u obzir da je sadašnja stopa siromaštva u FBiH 19,2%, program čiji bi obuhvat bio ispod 10% bio bi neprihvatljiv.

2.5 Odabrani obuhvat programa

U prethodnom izvještaju simulirano je ciljanje tri populacije različite veličine: najsiromašnijih 10, 15 i 20%. Svi obuhvati programa predstavljaju povećanje broja korisnika u poređenju sa sadašnjom situacijom. Ovo logično utiče na nivoe naknada koji su mogući ako se budžet ne bi povećavao u odnosu na sadašnje stanje. Štaviše, naknade su izračunavane na dva različita načina, što je rezultiralo jedinstvenim i stepenovanim naknadama. Jedinstvene naknade su istog nivoa, bez obzira na nivo siromaštva datog pojedinca, dok su stepenovane naknade veće za najsiromašnije.

Za simulacije u ovom izvještaju odabrali smo jedinstvenu naknadu ciljanu za najsiromašnijih 10% populacije. Razlog za to je što je ona dosljedno davala najbolje rezultate po pokazateljima uspješnosti u testovima simulacija u prethodnom izvještaju. Prvo, naše simulacije ukazuju da ovaj koncept naknade ima potencijal za najveće preusmjerenje resursa ka najsiromašnijoj kvantili: korištenjem ovog koncepta naknade naknade se najviše koncentrišu među najsiromašnijih 20% populacije. Dalje, zbog činjenice da je povećanje broja korisnika manje nego za obuhvat programa od 15 i 20%, nivoi naknada su veći, a s tim i udio naknada u potrošnji domaćinstava nakon transfera. I konačno, efekti na siromaštvo su značajni.

Tabela 4 prikazuje kriterije imovinskog cenzusa definisane u prethodnom izvještaju za potrebe identifikacije najsiromašnijih 10, 15 i 20% populacije. Pored toga, ona prikazuje broj i udio korisničkih domaćinstava koja su identifikovana kao "siromašna" u našem uzorku po imovinskom cenzusu i koja se po tome kvalifikuju za naknadu iz novog programa ublažavanja siromaštva. Obratite pažnju da su kriteriji imovinskog cenzusa definisani na osnovi APD 2011, a to je reprezentativan uzorak populacije FBiH i RS. Kao što je objašnjeno u odjeljku 2.1, u našem uzorku siromašna domaćinstva su prezastupljena zbog činjenice da je polovina našeg uzorka iz CSR. Ovo se odražava u broju korisnika kao procentu ukupnog uzorka, koji je značajno veći nego obuhvat programa. Za obuhvat programa od 10%, 15,9% domaćinstava u uzorku bi primalo naknade, što predstavlja 177 korisnika (ili 20,4% svih po jedinaca u uzorku).

Tabela 4. Kriteriji imovinskog cenzusa za obuhvat programa od 10, 15 i 20% i odgovarajući broj korisničkih domaćinstava i korisnika

Kriteriji imovinskog cenzusa	Obuhvat programa	Broj korisničkih domaćinstava	Broj korisničkih domaćinstava (u % ukupnog uzorka)	Broj korisnika	Broj korisnika (u % ukupnog uzorka)
Izlazni rezultat imovinskog cenzusa < 334	10%	46	15,9%	177	20.4%
Izlazni rezultat imovinskog cenzusa < 370	15%	65	22,4%	220	25.4%
Izlazni rezultat imovinskog cenzusa < 399	20%	79	27,2%	264	30.4%
<i>UKUPNO uzorak</i>		<i>290</i>	<i>100%</i>	<i>868</i>	<i>100%</i>

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013. *Napomena:* Ukupna populacija uzorka u ovoj tabeli je manja zbog činjenice da su obuhvaćena samo domaćinstva za koja nije nedostajalo elemenata za primjenu formule imovinskog cenzusa.

3 *Prezentacija i tumačenje rezultata*

Uspješnost alternativnog programa ocjenjuje se po dobitnicima i gubitnicima koji se pojave nakon što se postojeći tipovi naknada zamijene po dva scenarija (scenario II i scenario III). Povrh toga, analiziramo kako će novi metod ciljanja promijeniti profil korisnika putem poređenja sadašnjih korisničkih domaćinstava (tj. onih koji primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III) s onim domaćinstvima koja će se kvalifikovati za naknada nakon primjene imovinskog cenzusa. I konačno, analiziramo obuhvat i distribuciju korisnika prije i nakon reforme.

3.1 *Dobitnici i gubitnici zbog reforme*

U našim simulacijama zamijenili smo skup trenutno postojećih naknada jednim jedinstvenim programom za ublažavanje siromaštva čije se ciljanje vrši primjenom imovinskog cenzusa. Naknade koje će se zamijeniti drugačije su u svakom od scenarija i nabrojane su u odjeljku 2.3. Međutim, novi korisnici koji su identifikovani primjenom imovinskog cenzusa isti su u oba scenarija.

Ishod zamjene naknada programom ublažavanja siromaštva je promjena u grupi lica koja su kvalifikovana za primanje naknada. Mogu se identifikovati četiri grupe takvih lica:

- gubitnici: lica koja u sadašnjoj situaciji dobijaju naknadu, ali to više neće biti slučaj nakon okončanja reformi;
- dobitnici: lica koja u sadašnjoj situaciji ne dobijaju naknadu, ali će se nakon reformi kvalifikovati za naknadu;
- ostaju korisnici: ova lica se kvalifikuju za naknadu i u sadašnjoj situaciji kao i nakon okončanja reformi;
- ostaju ne-korisnici: ova lica nisu kvalifikovana za naknadu u sadašnjoj situaciji i neće biti kvalifikovana ni po okončanju reformi.

U tabeli 5 i tabeli 6 prikazani su gubitnici, dobitnici i lica koja ostaju korisnici, kao i njihov udio u ukupnoj populaciji u pojedinim opštinama, po scenarijima II i III. Rezultati su izračunati za tri različite veličine obuhvata programa da se ilustruju promjene kad su u pitanju dobitnici i gubitnici u slučaju povećanja obuhvata programa. Međutim, kako je objašnjeno u odjeljku o metodologiji, u ovom izvještaju analiza je fokusirana na obuhvat programa od 10%.

Rezultate iz raznih razloga treba prihvatati s oprezom. Na prvom mjestu, uzorak nije reprezentativan. Pošto se veliki udio ukupnog uzorka FBiH sastoji od domaćinstava u kojima žive korisnici naknada iz CSR, udio gubitnika će vjerovatno biti precijenjen, a broj dobitnika potcijenjen.¹ Povrh toga, gore opisana definicija “gubitnika” ne uzima u obzir nivo naknade. U stvarnosti, pojedinci koji su dobijali više naknade prije reforme mogu se takođe kategorisati kao “gubitnici”, ali su u našoj analizi obuhvaćeni u kategoriji “ostaju korisnici”.

Sve u svemu, tabele pokazuju da, što je velikodušniji obuhvat programa, to se više dobitnika može identifikovati. Isto tako, može se vidjeti da je po scenariju II udio dobitnika viši, a gubitnika niži nego po scenariju III. Uzimajući u obzir da je broj naknada koje se zamjenjuju po scenariju II manji (što utječe na manji broj korisnika), nego po scenariju III (što utječe na veći broj korisnika), ovo se moglo i očekivati. Napokon, indirektni imovinski cenzus identifikuje isti broj korisnika za oba scenarija, što daje veći udio dobitnika, a manji gubitnika po scenariju II u poređenju sa scenarijem III. Obratite pažnju da u Opštini Čitluk među

¹ U našem uzorku oko 50% svih domaćinstava ima članove koji su korisnici naknada iz CSR. Dobitnici mogu biti samo pojedinci koji trenutno ne primaju nikakve naknade iz CSR. Gubitnici mogu biti samo lica koja trenutno primaju naknade iz CSR.

učesnicima u pilot anketi nema korisnika dodatka za tuđu njegu i pomoć, ortopedskog ili dječijeg dodatka. Prema tome, u ovoj opštini po oba scenariji dobitnici i gubitnici ostaju isti.

Kad se porede različite opštine, Busovača i Donji Vakuf imaju znatno veći udio dobitnika i manji udio gubitnika. Ovo ukazuje da su domaćinstva u ovim opštinama u našem uzorku u prosjeku siromašnija. Povrh toga, veći udio pojedinaca koji ostaju korisnici u Donjem Vakufu ukazuje na relativno dobro ciljane sadašnje naknade u ovoj opštini; što izgleda nije slučaj u Busovači. U Novom Gradu Sarajevu, situacija je obratna u odnosu na situaciju u Donjem Vakufu i Busovači: u ovoj opštini udio gubitnika je velik, a udio dobitnika je sasvim malen. To znači da će, u slučaju da se reforma sprovede, većina pojedinaca u našem uzorku prestati da prima naknade, a da će samo mali broj početi da ih prima, pa će se broj korisnika uopšte smanjiti.

Još ekstremniji slučaj uočava se u našoj anketi među učesnicima iz Opštine Čitluk: nema dobitnika, čak i kad se cilja na najsiromašnijih 20% i kad je prag za kvalifikaciju visok. S druge strane, broj gubitnika u ovoj opštini je znatan. Ovaj rezultat se može pripisati relativno višem nivou potrošnje domaćinstava u ovoj opštini po imovinskom cenzusu, što ih diskvalifikuje za primanje naknada. Ipak, indirektni imovinski cenzus je pokazao nizak nivo potrošnje za jedan broj domaćinstava koja trenutno primaju naknade u Čitluku; ova domaćinstva će ostati korisnici i po novom programu.

Tabela 5. Pojedinci u domaćinstvima koji su dobitnici, gubitnici ili ostaju korisnici nakon reforme, po scenariju II

Opština:	BUSOVAČA	ČITLUK	DONJI VAKUF	NOVI GRAD SARAJEVO	Ukupno
<i>Obuhvat programa: 10%</i>					
dobitnici	12,6	13,0	8,2	22,9	16,4
gubitnici	26,3	-	28,8	8,6	14,8
ostaju korisnici	3,4	3,6	13,5	3,9	5,6
<i>Obuhvat programa: 15%</i>					
dobitnici	8,6	8,0	8,2	21,3	14,1
gubitnici	34,9	-	33,5	8,6	17,4
ostaju korisnici	7,4	8,7	13,5	5,5	7,9
<i>Obuhvat programa: 20%</i>					
dobitnici	6,9	6,5	8,2	19,7	12,8
gubitnici	34,9	-	44,1	12,5	21,2
ostaju korisnici	9,1	10,1	13,5	7,0	9,2

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

Tabela 6. Pojedinci u domaćinstvima koji su dobitnici, gubitnici ili ostaju korisnici nakon reforme, po scenariju III

Opština:	BUSOVAČA	ČITLUK	DONJI VAKUF	NOVI GRAD SARAJEVO	Ukupno
<i>Obuhvat programa: 10%</i>					
dobitnici	20,6	13,0	13,5	39,7	26,5
gubitnici	13,7	-	18,2	4,2	8,2
ostaju korisnici	16,0	3,6	24,1	8,3	12,2
<i>Obuhvat programa: 15%</i>					
dobitnici	13,1	8,0	13,5	38,2	23,5
gubitnici	18,9	-	22,9	4,2	10,1
ostaju korisnici	23,4	8,7	24,1	9,9	15,2
<i>Obuhvat programa: 20%</i>					
dobitnici	11,4	6,5	8,2	34,3	20,2
gubitnici	18,9	-	28,2	5,7	11,9
ostaju korisnici	25,1	10,1	29,4	13,8	18,6

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

3.2 Profil sadašnjih i novih korisnika

Zamjena skupa postojećih naknada jednim programom za ublažavanje siromaštva koji će biti ciljan primjenom imovinskog cenzusa za najsiromašnijih 10% stanovništva dovešće do toga da će postojati razlika između lica kvalifikovanih za naknade prije i poslije reforme. Da bi se ocijenilo da li zamjena postojećih naknada jednim programom ublažavanja siromaštva ima željeni efekat, urađen je profil sadašnjih korisnika naknada koje će se zamijeniti po scenarijima II i III nakon što se reforma izvrši. Korisnici nakon okončanja reforme imaju niži procijenjeni nivo potrošnje i idealno trebalo bi da budu koncentrisani u grupama koje su tipično izložene riziku siromaštva u FBiH. Po izvještaju "Siromaštvo u BiH 2011", tipične rizične grupe su:

- velika domaćinstva;
- domaćinstva s velikim stepenom ovisnosti;
- domaćinstva u kojima je nosilac domaćinstva nezaposlen;
- domaćinstva u kojima nosilac domaćinstva nije sposoban za rad
- domaćinstva od jednog člana koji je stariji od 65 godina.

Stepen ovisnosti odnosi se na prosječan broj lica koja zavise od jednog zaposlenog lica u domaćinstvu (tj. to je broj članova domaćinstva podijeljen s brojem zaposlenih).

Tabela 7 i tabela 8 daju pregled karakteristika domaćinstava koja trenutno primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III kao i korisničkih domaćinstava programa za ublažavanje siromaštva nakon reforme.

Tabela 7. Karakteristike sadašnjih korisničkih domaćinstava koja primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III kao i novih korisničkih domaćinstava u programu ublažavanja siromaštva – 1. dio

	<i>Broj domaćinstava u opštem uzorku za FBiH</i>	<i>Korisnička domaćinstva po scenariju II</i>	<i>Korisnička domaćinstva po scenariju III</i>	<i>Korisnička domaćinstva nakon reforme</i>
Ukupan broj domaćinstava	302	111	148	46
Broj domaćinstava u % ukupnog uzorka	100%	37%	49%	15%
Prosječan broj članova domaćinstva	3,0	1,9	1,7	3,8
Prosječan stepen ovisnosti	1,3	0,9	1,6	2,0
Prosječan broj djece u domaćinstvu	0,7	0,3	0,7	1,3
Broj lica starijih od 65 godina kao udio u broju jednočlanih domaćinstava	56%	59%	59%	80%

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

Tabela 7 daje pregled najvažnijih promjena u profilu korisničkih domaćinstava koje donosi novi program ublažavanja siromaštva u poređenju sa postojećom situacijom po scenarijima II i III. Na prvom mjestu, on pokazuje značajan pad broja korisničkih domaćinstava. U pogledu ovog efekta treba napomenuti da su mnoga sadašnja korisnička domaćinstva jednočlana. Ovo rezultira činjenicom da, ako to jedno lice više nije kvalifikovano da prima naknadu, ni to domaćinstvo se više ne računa kao kvalifikovano (vidi i tabelu 8 u nastavku).

Promjene u prosječnom broju članova domaćinstva, stepenu ovisnosti i broju djece u domaćinstvu, prikazane u tabeli 7, sve ukazuju na isto: novi program donosi pomak prema većim domaćinstvima, u kojima je stepen ovisnosti veći i koja, logično, u prosjeku imaju više djece.

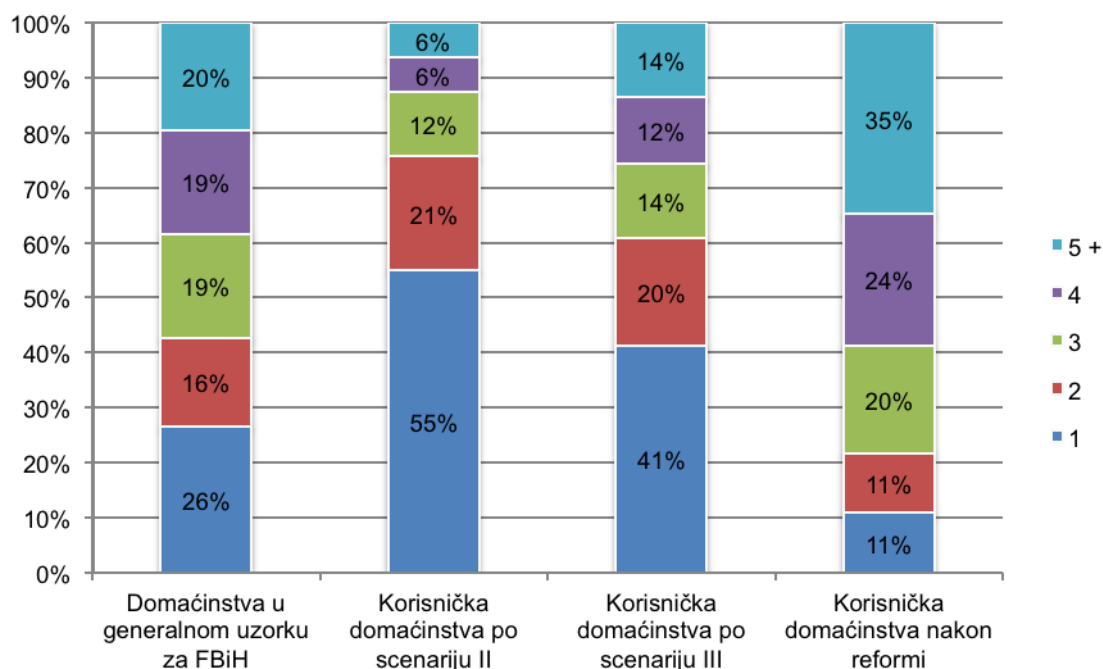
Tabela 8. Karakteristike sadašnjih korisničkih domaćinstava koja primaju naknade koje će se zamijeniti po scenarijima II i III kao i novih korisničkih domaćinstava u programu ublažavanja siromaštva – 2. dio

		<i>Broj domaćinstava u opštem uzorku za</i>	<i>Korisnička domaćinstva po scenariju II</i>	<i>Korisnička domaćinstva po scenariju III</i>	<i>Korisnička domaćinstva nakon reforme</i>
<i>Svi rezultati su u % ukupnog broja korisnika</i>					
Broj članova domaćinstva	Jedan član	26	55	41	11
	2 člana	16	21	20	11
	3 člana	19	12	14	20
	4 člana	19	6	12	24
	5 ili više čl.	20	6	14	35
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Broj djece ispod 18 godina starosti	-	61	85	67	35
	1 dijete	15	5	13	24
	2 djece	17	5	12	22
	3 ili više djece	8	5	8	20
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Rod nosioca domaćinstva	Muško	64	40	45	63
	Žensko	36	60	55	37
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Starost nosioca domaćinstva	21-40	12	5	12	17
	41-60	51	36	43	54
	61-70	15	22	16	11
	71 ili više	22	38	29	17
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Bračno stanje nosioca domaćinstva	Vjenčan ili živi u zajednici	55	24	35	61
	Udovac/udovica	18	18	20	11
	Samac/razveden	27	58	45	28
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Ekonomski status nosioca domaćinstva	Zaposlen*	22	2	7	11
	Nezaposlen	17	6	12	30
	Penzioner	23	8	9	11
	Domaćica	12	18	20	20
	Nesposoban za rad	26	66	51	28
	Student	0	0	0	0
<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
Najmanje jedan član porodice s invaliditetom od 60% ili više	Ne	76	58	61	61
	Da	25	42	39	39
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Da li se domaćinstvo bavi poljoprivredom?	Ne	54	71	68	41
	Da	46	29	32	59
	<i>UKUPNO</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013. *Napomena:* "Zaposlen" se odnosi na zaposlenje po stalnom ili privremenom ugovoru.

Iz tabele 8 uočava se da su sadašnji korisnici koncentrisani među jednočlanim domaćinstvima i po scenariju II i po scenariju III. Zamjena postojećih naknada novim programom za ublažavanje siromaštva dovodi do pomjeranja distribucije korisnika ka domaćinstvima sa pet ili više članova. Pošto je rizik siromaštva veći za ova domaćinstva, ovo je pozitivan ishod. Međutim, stara lica koja žive u jednočlanim domaćinstvima predstavljaju drugu grupu za koju je rizik siromaštva povećan. Tabela pokazuje da se novim programom smanjenja siromaštva umanjuje obuhvat jednočlanih domaćinstava uopšte. Međutim, među ovim domaćinstvima, broj jednočlanih domaćinstava u kojima su članovi stariji od 65 godina povećava se sa oko 59% na 80% (vidi tabelu 7). Drugim riječima, u odnosu na sva obuhvaćena jednočlana domaćinstva, distribucija se pomjera ka onim domaćinstvima za koje je rizik siromaštva najveći. Grafikon 1 ilustruje promjenu korisničkih domaćinstava u pogledu broja članova.

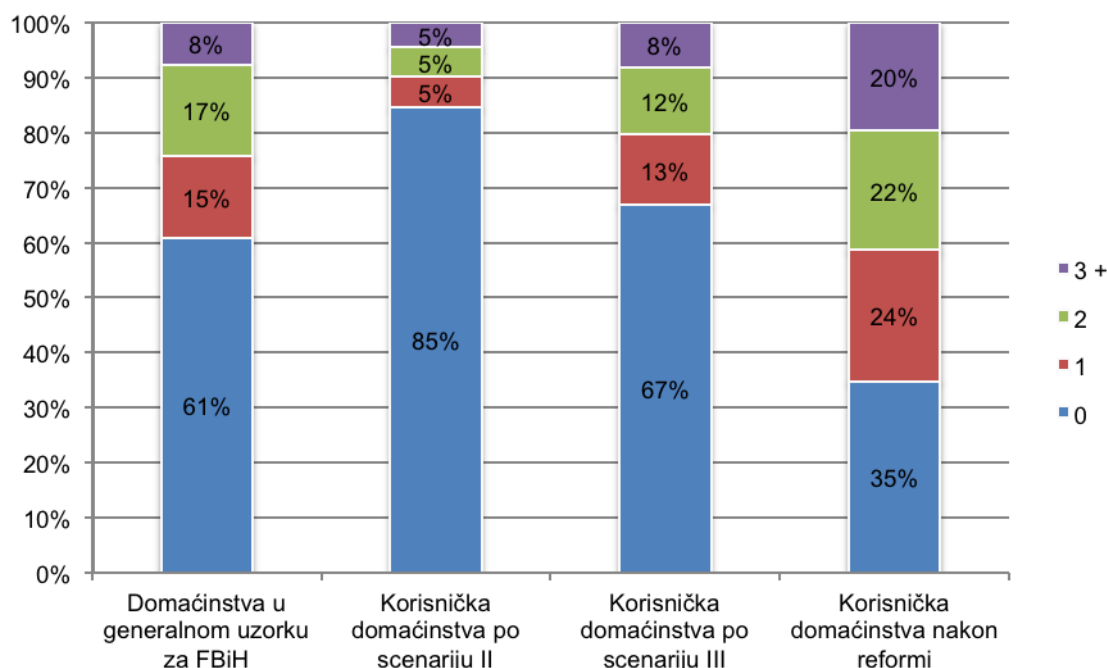
Grafikon 1. Distribucija korisničkih domaćinstava po broju članova (od 1 do 5+), opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

U pogledu broja djece mlađe od 18 godina u korisničkim domaćinstvima, tabela 8 pokazuje da je efekat novog programa za ublažavanje siromaštva sa ciljanjem uz primjenu imovinskog cenzusa pozitivan. I mada trenutno domaćinstva bez djece predstavljaju daleko najveći dio korisničkih domaćinstava, implementacijom novog programa za ublažavanje siromaštva distribucija se pomjera više ka domaćinstvima s djecom. Imajući u vidu da su domaćinstva s većim stepenom ovisnosti – uključujući i domaćinstva s više djece – u prosjeku siromašnija, ovo je poželjan ishod (vidjeti i grafikon 2).

Grafikon 2. Distribucija korisničkih domaćinstava po broju djece mlađe od 18 godina (0 do 3+), opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

Kada se razmatraju karakteristike nosilaca domaćinstva, uočava se nekoliko stvari. Na prvom mjestu, distribucija korisničkih domaćinstava već blago trendira prema domaćinstvima u kojima su muškarci nosioci domaćinstva, ali ova tendencija postaje izraženija kada se postojeće naknade zamijene novim programom ublažavanja siromaštva. – domaćinstva u kojima su žene nosioci domaćinstva sada predstavljaju 60% domaćinstava koja primaju naknade, a po novom programu bilo bi kvalifikovano samo 37% takvih domaćinstava.

Povrh toga, po sadašnjoj raspodjeli naknada i za scenario II i III, u velikom broju korisničkih domaćinstava nosioci domaćinstva su relativno stari. Posebno je to slučaj kod naknada koje će se zamijeniti po scenariju II: 60% tih naknada ide domaćinstvima u kojima je nosilac domaćinstva starija od 60 godina, a u samo 5% korisničkih domaćinstava nosilac domaćinstva je lice staro između 21 i 40 godina. Nakon reforme, domaćinstva u kojima je nosilac mlađa od 60 godina činiće 71% svih korisničkih domaćinstava.

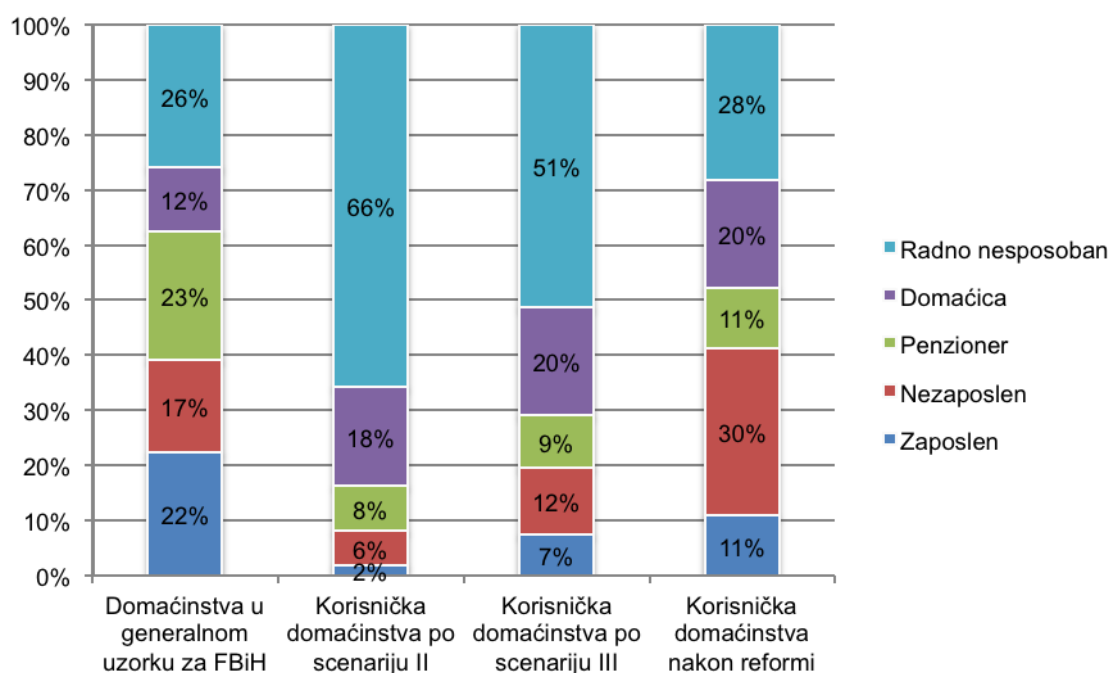
Dalje, može se uočiti da se distribucija korisničkih domaćinstava pomjera sa sadašnje situacije u kojima je primarno nosilac domaćinstva samac, po scenarijima II i III prema domaćinstvima u kojima je nosilac domaćinstva u braku ili zajednici. Ovaj pomak je najočitiji kada se poredi distribucija korisničkih domaćinstava po scenariju II i situacija nakon reforme.

U pogledu ekonomskog statusa nosioca domaćinstva, program za ublažavanje siromaštva ciljan primjenom imovinskog cenzusa ima dvostruk efekat. S jedne strane, domaćinstva u kojima je nosilac domaćinstva nezaposlen predstavljaju veći udio u ukupnom broju korisničkih domaćinstava. Prije reforme, takva domaćinstva su predstavljala 6% ukupnog broja po scenariju II i 12% po scenariju III, dok bi nakon reforme ona predstavljala 30% svih korisničkih domaćinstava. Ovo je poželjan efekat, kad se uzme u obzir da je rizik siromaštva za takva domaćinstva povećan. Međutim, prema izvještaju "Siromaštvo u BiH 2011", još jedna rizična grupa su domaćinstva čiji nosioci nisu sposobni za rad. Kada se poredi sadašnja situacija i korisnička domaćinstva nakon reforme, uočljivo je da novi program

pomjera distribuciju korisničkih domaćinstava sa onih čiji su nosioci nesposobni za rad. Ovo je ishod fokusa na smanjenje siromaštva primjenom metode imovinskog cenzusa, po kojoj se kvalifikovanost utvrđuje na osnovi procjene nivoa potrošnje.

Kad se radi o licima sa invaliditetom, u sadašnjoj situaciji postoje specifični programi invalidnina (kao što su naknada za tuđu njegu i pomoć i ortopedski dodatak) da se zadovolje specifične potrebe lica sa invaliditetom, nezavisno od toga da li su takve osobe siromašne ili ne. Indirektni imovinski cenzus ne uzima u obzir takve potrebe; on isključivo uzima u obzir "stanje siromaštva" datog domaćinstva. Drugim riječima, iako je program ublažavanja siromaštva povoljan za jednu rizičnu grupu, mogao bi imati negativan efekat za drugu rizičnu grupu ako ne postoje programi invalidnina.

Grafikon 3. Distribucija korisničkih domaćinstava po statusu zaposlenja nosioca domaćinstva, opšti uzorak, sadašnja situacija za scenarije II i III i situacija nakon reformi

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013.

U pogledu statusa invalidnosti nosioca domaćinstva, distribucija ostaje gotovo ista; prije zamjene postojećih naknada programom ublažavanja siromaštva uz primjenu ciljanja metodom imovinskog cenzusa, oko 40% korisničkih domaćinstava ima nosioca domaćinstva sa invalidnošću iznad 60%, a ovo se nakon reforme ne mijenja značajnije. Uzimajući u obzir da 25% domaćinstava u ukupnom uzorku imaju člana sa invaliditetom i da među novim korisnicima 40% imaju člana sa invaliditetom, očito je da indirektni imovinski cenzus češće identifikuje takva domaćinstva kao siromašna.

I napokon, indirektni imovinski cenzus dovodi do pomjeranja distribucije korisnika od domaćinstava koja se ne bave poljoprivedom prije reforme ka domaćinstvima koja se bave poljoprivedom po novom programu ublažavanja siromaštva.

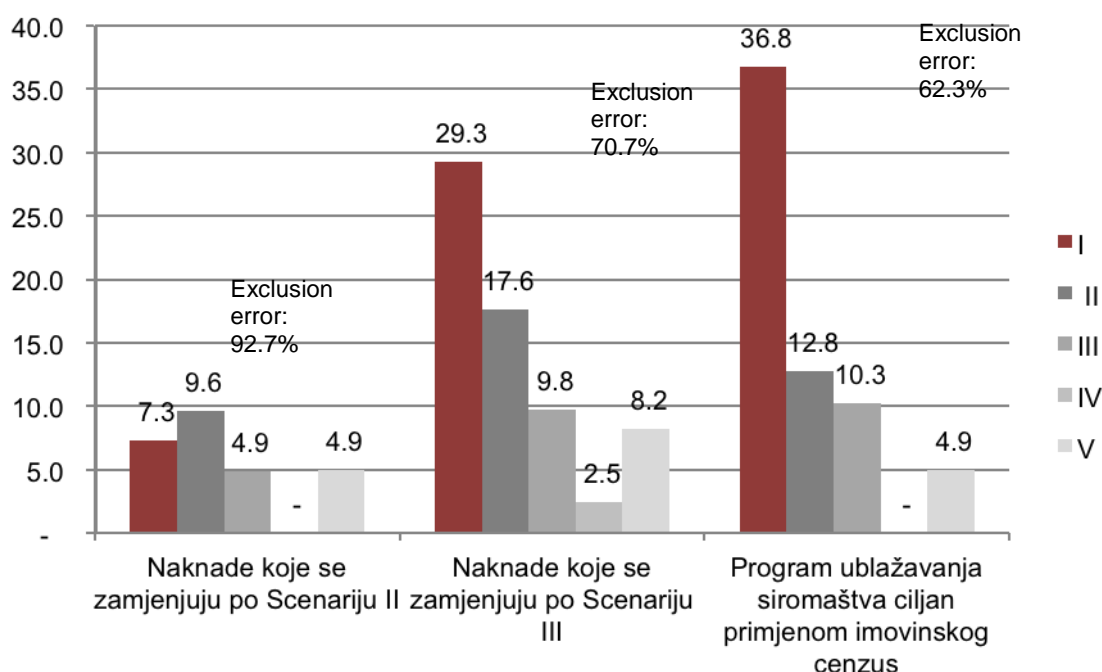
3.3 Obuhvat i distribucija

Grafikon 4 i grafikon 5 prikazuju obuhvat i distribuciju korisnika koji primaju naknade koje će se zamijeniti o scenarijima II i III kao i novu situaciju nakon zamjene ovih naknada jednim programom ublažavanja siromaštva koji cilja na najsiromašnijih 10% uz primjenu imovinskog cenzusa. Obratite pažnju da su proračuni za ovaj odjeljak zasnovani na domaćinstvima iz poduzorka iz APD-a (vidi odjeljak 2.1). Ovo je uzrokovano činjenicom da za domaćinstva koja potiču iz uzorka CSR nema nikakvih podataka o potrošnji, što onemogućava da ih se podijeli u kvantile potrošnje. Kvantile potrošnje za ovaj poduzorka izračunate su na osnovi mjesečne potrošnje ekvivalenta odraslog lica (po skali OECD 1) prije doznačavanja budžetskih civilnih naknada, kao što je to predstavljeno u APD 2011.

Kad posmatramo promjene u obuhvatu korisnika na grafikonu 4, može se uočiti da novi program za ublažavanje siromaštva po oba scenarija ima mogućnost da poveća obuhvat najsiromašnijih 20% populacije. Ovo povećanje je posebno značajno kada se zamjenjuju naknade po scenariju II: kao rezultat imovinskog cenzusa, obuhvat korisnika u prvoj kvantili povećava se sa 7,3 na 62,3%, čime se greška isključenja smanjuje sa 92,7 na 62,3%

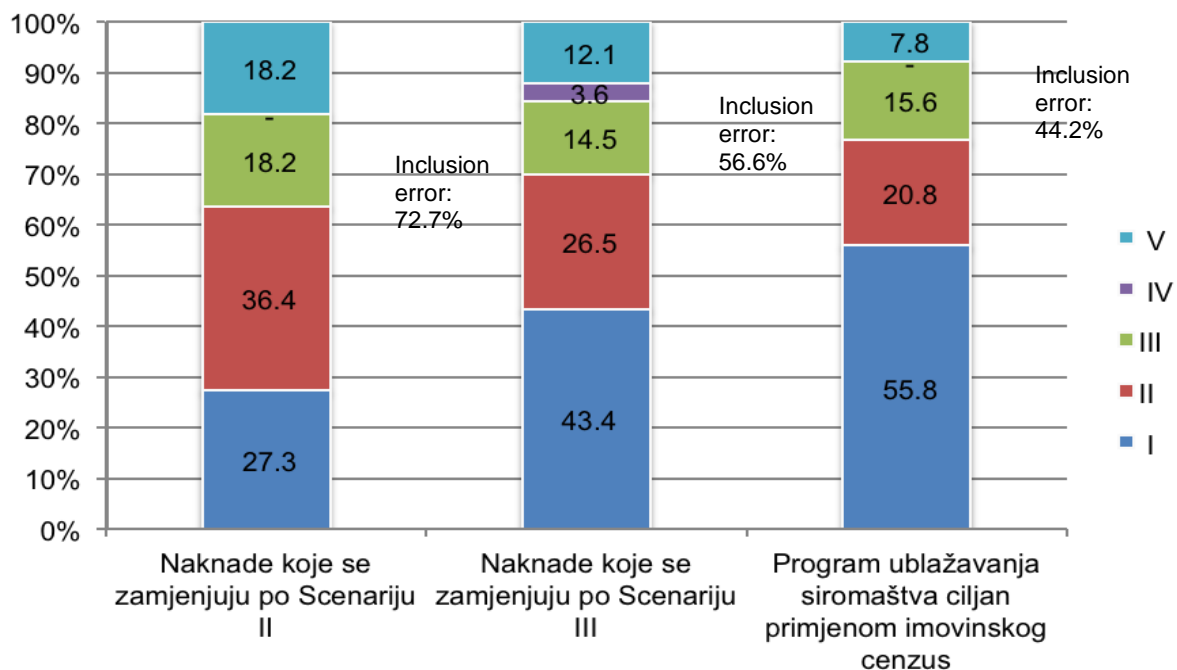
U pogledu distribucije korisnika, grafikon 5 još jednom pokazuje da indirektni imovinski cenzus ima potencijal da dovede do pomaka u korist najsiromašnije kvantile. Ovaj grafikon ukazuje da su po sada postojećim programima koji će se mijenjati u našim simulacijama 27,3 i 43,4% (po scenariju II, odnosno III) koncentrisani u prvoj kvantili, dok će po programu ublažavanja siromaštva 55,8% svih korisnika pripadati prvoj kvantili

Grafikon 4. Obuhvat korisnika postojećih naknada po scenarijima II i III i nakon primjene programa za ublažavanje siromaštva ciljanog primjenom imovinskog cenzusa, uzorak APD, po kvantilama

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013. *Napomena:* Kvantile potrošnje su zasnovane na ekvivalentu mjesečne potrošnje odrasle osobe (po skali OECD 1) prije isplate civilnih budžetskih naknada.

Grafikon 5. Distribucija korisnika postojećih naknada po scenarijima II i III i nakon primjene programa za ublažavanje siromaštva ciljanog primjenom imovinskog cenzusa, uzorak APD, po kvantilama

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka pilot ankete iz 2013. *Napomena:* Kvantile potrošnje su zasnovane na ekvivalentu mjesečne potrošnje odrasle osobe (po skali OECD 1) prije isplate civilnih budžetskih naknada.

4 Zaključak, preporuke za politike

Nakon izvještaja "Nove metode ciljanja za Bosnu i Hercegovinu – 2. dio", cilj ovog izvještaja je da se prikaže evaluacija potencijalnih rezultata i izvodljivost sprovođenja predloženih alternativnih metoda ciljanja uz korištenje podataka prikupljenih na osnovi pilot ankete u 2013. godini. On se fokusira na efekte zamjene više postojećih naknada jednim programom ublažavanja siromaštva koji će ciljati jedinstvene naknade primjenom imovinskog cenzusa za najsiromašnijih 10% populacije. Naknade koje će se zamijeniti definisane su po dva različita scenarija (scenario II i scenario III).

Iz analize u ovom izvještaju mogu se uočiti slijedeći najvažniji efekti zamjene odabranih postojećih naknada programom ublažavanja siromaštva uz primjenu imovinskog cenzusa:

1. Kad su u pitanju dobitnici i gubitnici od reforme, uočeno je da je po scenariju II udio dobitnika viši, a udio gubitnika manji nego po scenariju III, zbog manjeg iznosa naknada koje će se zamijeniti. Isto tako, može se zaključiti da se, što je obuhvat programa širi, identifikuje više dobitnika. I konačno, kad se porede opštine, vidljivo je da će reforma imati različite efekte u zavisnosti od životnog standarda u različitim opštinama kao i od njihovih sadašnjih programa. U nekim opštinama broj korisnika će opasti, a u drugim će porasti. Novi program proizvodi znatno veći udio dobitnika i manji udio gubitnika posebno u Busovači i Donjem Vakufu (a to su evidentno siromašnije opštine). U Novom Gradu Sarajevu situacija je bila suprotna.

2. U pogledu profila korisničkih domaćinstava, među uočenim pozitivnim efektima novog programa je i pomak u distribuciji korisničkih domaćinstava ka domaćinstvima čiji je stepen ovisnosti viši. Ovo su, po logici, istovremeno i veća domaćinstva i često domaćinstva s (brojnom) djecom. Povrh toga, novi program pomjera distribuciju korisničkih domaćinstava ka onima čiji su nosioci nezaposleni. Pošto je rizik siromaštva povišen i za domaćinstva s visokim stepenom ovisnosti i za one čiji su nosioci nezaposleni, ovo su poželjni ishodi.

Nedostatak imovinskog cenzusa je da pomjera distribuciju korisničkih domaćinstava od domaćinstava čiji su nosioci nesposobni za rad.

3. U pogledu obuhvata i distribucije korisnika, analiza je pokazala da program ublažavanja siromaštva s ciljanjem uz primjenu imovinskog cenzusa ima potencijal da značajno poveća obuhvat najsiromašnijih 20% populacije i da pomjeri distribuciju korisnika više ka prvoj

Na osnovu gore navedenog, može se zaključiti da implementacija programa ublažavanja siromaštva ciljanog uz primjenu imovinskog cenzusa daje više efekata koji predstavljaju poboljšanje u odnosu na sadašnju situaciju, u smislu da uspijeva da bolje identifikuje određene grupe za koje je veća vjerovatnoća da su siromašne.

Međutim, naša analiza pretpostavlja savršenu implementaciju imovinskog cenzusa, što znači da je vjerovatno da su rezultati predstavljeni u ovom izvještaju precijenjeni. U stvarnosti, organizacija procesa implementacije imovinskog cenzusa ima jak uticaj na njen efekat. Upravljanje i rukovanje podacima predstavlja znatan dio procesa implementacije. Kao što se moglo zaključiti iz posjeta CSR-ima u Banjoj Luci i Sarajevu, u ovom pogledu ima prostora za poboljšanja:

- Teško je prikupiti sve podatke koji postoje za jednog korisnika i njegove članove domaćinstva zbog načina čuvanja podataka i nedostatka jedinstvenih identifikatora domaćinstava za pojedince i domaćinstva. Radi unapređenja efikasnosti i

sprečavanja prevara, treba omogućiti da se lako pristupa podacima o datom korisniku i domaćinstvu u kom živi.

- SOTAC je centralizovana baza podataka koja omogućuje pristup informacijama o naknadama i pravima korisnika na nivou države. Ona omogućava da se lako pristupi svim informacijama o jednom korisniku i time rješava dio problema koji su istaknuti u prethodnoj napomeni. Međutim, upravljanje podataka u SOTAC-u kasni. Usto, informacije o domaćinstvima nisu neposredno vidljive u ovoj bazi podataka kad se razmatra neki konkretni dati korisnik. Da bi se iskoristile prednosti SOTAC-a, podatke treba stalno ažurirati, a informacije o domaćinstvima treba neposredno povezati sa pojedinačnim korisnicima.
- Dio razloga što se podaci u SOTAC-u ne ažuriraju uvijek je nedostatak praktične primjenljivosti ove baze podataka za zaposlene u CSR. Stoga ovu bazu podataka treba revidirati da bi se zadovoljile potrebe zaposlenih u CSR. Ovo bi im pomoglo u njihovom svakodnevnom radu, a istovremeno bi doprinijelo dostupnosti preciznih podataka na državnom nivou.

Povrh unapređenja postojećih metoda upravljanja podacima u CSR-ima, preporučuje se razvoj jedne baze podataka koja bi omogućila laku provjeru kriterija kvalifikovanja povezanih sa imovinskim cenzusom.

U narednom koraku naše analize biće evaluirani fiskalni efekti primjene jednog programa ublažavanja siromaštva sa ciljanjem uz primjenu imovinskog cenzusa. Ovo će nam omogućiti i da evaluiramo adekvatnost naknada za ona domaćinstva za koja imamo podatke o potrošnji.

Dodatak

Tabela A 1. Modeli potrošnje zasnovani na čitavoj populaciji, ruralnim i urbanim područjima, FBiH

Zavisna varijabla	Čitava populacija: Log mjesečne potrošnje po ekvivalentu odrasle osobe prije transfera	Ruralna područja: Log mjesečne potrošnje po ekvivalentu odrasle osobe (OECD 1) prije transfera	Urbana područja: Log mjesečne potrošnje po ekvivalentu odrasle osobe (OECD 1) prije transfera
Karakteristike domaćinstva			
Log veličine domaćinstva	-0,578 ^{***} (0,03)	-0,560 ^{***} (0,04)	-0,606 ^{***} (0,05)
Broj djece mlađe od 18 godina			0,039 ^{***} (0,01)
Broj djece mlađe od 14 godina	0,059 ^{***} (0,01)		
Broj djece mlađe od 6 godina		0,031 [*] (0,02)	
Broj djece od 6-13 godina		0,072 ^{***} (0,01)	
Starosna dob nosioca domaćinstva	-0,001 [*] (0,00)	-0,002 ^{**} (0,00)	
Nosilac domaćinstva: Završena srednja škola	0,097 ^{***} (0,02)	0,088 ^{***} (0,02)	0,138 ^{***} (0,03)
Nosilac domaćinstva: Viši stepen obrazovanja	0,153 ^{***} (0,03)	0,144 ^{***} (0,03)	0,195 ^{***} (0,04)
Nosilac domaćinstva: zaposlen (puno radno vrijeme)	0,089 ^{***} (0,02)	0,079 ^{***} (0,02)	0,075 ^{***} (0,03)
Nosilac domaćinstva: Penzioner (starosni ili prijevremeni)	0,080 ^{***} (0,02)	0,095 ^{***} (0,02)	
Broj zaposlenih članova domaćinstva (puno ili djelomično radno vrijeme)	0,061 ^{***} (0,01)	0,063 ^{***} (0,01)	0,049 ^{***} (0,02)
Karakteristike stambenog prostora			
Stambeni prostor se nalazi u urbanom području	-0,043 ^{**} (0,02)		
Glavni izvor vode za stambeni prostor dovodi se cijevima u stambeni prostor		0,108 ^{**} (0,05)	
Stambeni prostor uglavnom koristi vodu iz individualnog izvora (bunar, samostalna česma)		0,281 ^{***} (0,07)	
Stambeni prostor ima unutrašnji protočni toalet za vlastite potrebe	0,045 ^{***} (0,02)		0,088 ^{***} (0,02)
Stambeni prostor uglavnom koristi ugalj za grijanje		-0,138 ^{***} (0,05)	
Stambeni prostor ima plinski bojler	0,160 ^{***}		0,176 ^{***}

	(0,04)		(0,04)
Stambeni prostor ima grijanje		0,070 ^{***} (0,03)	
Stambeni prostor je individualna kuća ili dio kuće	-0,050 ^{**} (0,02)		-0,066 ^{**} (0,03)
Stambeni prostor ima garažu	0,085 ^{***} (0,02)	0,077 ^{***} (0,02)	0,082 ^{***} (0,03)
Stambeni prostor ima tavan	-0,036 ^{**} (0,02)	-0,042 ^{**} (0,02)	
Stambeni prostor ima telefonsku liniju			0,080 ^{***} (0,03)
Sekundarni stambeni prostor	0,209 ^{***} (0,04)	0,294 ^{***} (0,07)	0,167 ^{***} (0,04)
Starost stambenog prostora			0,001 [*] (0,00)
Broj lica u jednoj sobi	-0,171 ^{***} (0,02)	-0,157 ^{***} (0,03)	-0,157 ^{***} (0,05)
Pravni status stambenog prostora: u (zaj.) vlasništvu (i ako kredit nije potpuno otplaćen)		0,087 ^{**} (0,04)	
<i>Vlasništvo nad trajnim potrošačkim dobrima</i>			
Perilica za posuđe	0,163 ^{***} (0,02)	0,181 ^{***} (0,02)	0,146 ^{***} (0,03)
Perilica za rublje		0,080 [*] (0,05)	
Peć, grijač, bojler, napa	0,113 ^{***} (0,04)	0,127 ^{**} (0,05)	
Klima uređaj	0,062 ^{***} (0,02)		0,089 ^{***} (0,03)
Mašina za šivanje ili pletenje	0,073 ^{***} (0,02)	0,129 ^{***} (0,03)	
Automobil, kupljen u posljednjih 12 mjeseci	0,515 ^{***} (0,04)	0,502 ^{***} (0,05)	0,609 ^{***} (0,06)
Automobil, nije kupljen u posljednjih 12 mjeseci	0,231 ^{***} (0,02)	0,232 ^{***} (0,02)	0,235 ^{***} (0,03)
Motocikl, skuter, moped	0,114 ^{**} (0,04)	0,155 ^{***} (0,04)	
Telefon	0,084 ^{***} (0,02)	0,081 ^{***} (0,02)	
Mobilni telefon	0,154 ^{***} (0,02)	0,140 ^{***} (0,03)	0,177 ^{***} (0,03)
Faks	0,132 ^{**} (0,05)		
Satelitska antena	0,070 ^{***} (0,02)	0,078 ^{***} (0,02)	
DVD plejer ili video rekorder	0,059 ^{***} (0,02)	0,078 ^{***} (0,03)	

Internet konekcija	0,041** (0,02)		0,076*** (0,02)
Konekcija za kablovsku TV	0,039** (0,02)	0,051** (0,02)	
Paket konekcija	0,096*** (0,03)	0,063* (0,04)	0,124*** (0,04)
Priuštivost odabranih izdataka			
Log komunalnih izdataka ¹	0,199*** (0,02)	0,205*** (0,02)	0,190*** (0,03)
Izvor prihoda (zamjenska varijabla)			
Najmanje jedan član porodice prima boračku naknadu ²	0,090*** (0,03)	0,108*** (0,03)	
Konstanta	5,617*** (0,09)	5,425*** (0,13)	5,702*** (0,12)
Broj opservacija	4604	2844	1743
Koeficijent determinacije	0,537	0,498	0,537

Izvor: Proračuni autora na osnovi podataka iz APD 2011. *Napomene:* Zavisna varijable je prirodni logaritam mjesečne potrošnje po članu domaćinstva nakon transfera/prirodni logaritam mjesečne potrošnje po ekvivalentu odrasle osobe (skala OECD 1) prije transfera budžetskih naknada za opštu populaciju, uzimajući da je granična sklonost povećanju potrošnje 33%. Primijenjeni su ponderi za uzorkovanje na individualnom nivou. Standardne greške u zagradama. * $p < 0,10$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$.

¹ U komunalne izdatke spadaju izdaci za električnu energiju, plin iz gradske mreže, centralno grijanje, vodovod i kanalizacioni sistem, te odvoz smeća.

² U boračke naknade spadaju lična invalidnina (za RVI), dodatak za tuđu njegu i pomoć, porodična invalidnina, dodaci za RVI (u FBiH i RS) te naknade za demobilisane borce (u FBiH).